

van „Pelling“ en in 1700 op naam van Jan Haenge Schuringe's erfgenamen en de Norger en Zuidveldiger Pelincks (Egbert Pelinck, en Diderik Anthonij voor Warmoltje Pelinck²³). Wij vinden daarin verdere bevestiging van de identificatie van erven 91 en 92 met het oorspronkelijke Pelinck-bezit. Nog belangwekkender wordt het als wij kijken naar het schultmolt, een heffing drukkend op de erve en bepaald door de waardelen in de marke. Het genoemde register van het schultmolt 1606/1700 stelt dat in 1700 van de al genoemde 20 spint waardeel (1 1/4 vol waardeel) er 6 „vrij“ zijn, wat wil zeggen dat dáár die heffing niet op rustte, en dat van de overige 14 „onvrije“ spinten waardeel er 7 op naam kwamen van de erfgenamen Jan Haenge Schuringe en 7 op naam van de genoemde Norger en Zuidveldiger Pelincks. Die eerstgenoemde 7 onvrije spinten waardeel zien wij nu weer opduiken bij de veiling van het Peizer bezit in 1815. Tot de aankopen door de Martens behoren dan o.a. 4 spint waardeel waaronder 1 spint bezwaard met 5/12 spint schultmolt en 1/3 spint waardeel bezwaard met 7/12 spint schultmolt. Onder de aankopen door anderen bevindt zich 11 keer een spint waardeel, waarbij er 6 zijn die elk met een geheel spint schultmolt bezwaard zijn. Alles bij elkaar dus juist de 7 spint schultmolt die Amelty Homans in de zeventiende eeuw „meenam“ naar Peize, toen zij Jan Schuringe trouwde. Nóg een interessant punt betreft tenslotte de zogenaamde opslagen in het Floris Land. Op de veiling van 1815 komen er twee aan bod, die beide door de Martensen gekocht worden. Diezelfde twee vinden wij op naam komen van Jantien Schuringe in het al genoemde document van 1735 betreffende de verdeling van het Floris Land.

Bij de veiling van 1815 kochten de Martens zoals gemeld 4 spint waardeel uit het Peizer bezit. Misschien hadden zij er al eerder één uit bemachtigd, toen zij 1/12 aandeel in dat bezit verwierven, want er kwamen maar 15 spint waardeel van de 16 aan bod. Met het bezit van de erve 92 waren blijkens het Kohier van 1807 al 4 spint verbonden. In latere jaren werden er steeds bijgekocht.^{24 25} Bij de scheiding van de marke van Zuidvelde in 1878 blijken Egbert, Engbert en Marchien op nummer 91 gerechtigd te zijn voor 20 spint waardeel, en Hendrik en Margien Martens op nummer 92, kinderen van Aeltje, met naaste verwanten gerechtigd voor 19 spint waardeel. Tensamen dus 39 spint, ruim één

derde van de in totaal 108 spint waardeel van de marke²⁶. Op analoge wijze zien wij het bezit aan akkers en hooilanden groeien.

Toen in 1916, na Marchiens overlijden, haar bezit geveild werd, waarin toen ook dat van haar overleden broers begrepen was, omvatte het 32 akkers bouwland met een gezamenlijk oppervlak van 11,7 hectare, 30 percelen weide- en hooiland met een gezamenlijk oppervlak van 27,3 hectare, 94 hectare heide, 9 aandelen in het Norgerholt en de 20 spint waardelen in de marke van Zuidvelde. De gezamenlijke opbrengst was f 59.781,-²⁷.

Het orgel in de kerk van Norg wordt ingewijd

Tegen de achtergrond van het voorgaande begrijpen wij dat Marchien Martens in 1896, ongehuwd en inmiddels ook geërfd hebbende van haar overleden broers Egbert en Engbert, financieel in staat is geweest tot een grote schenking aan de Hervormde Kerk. De gevoelens die haar daartoe brachten kunnen wij slechts bevroeden. Graag hadden wij er iets van opgevangen uit de notulen van kerkeraad of kerkvoogdij uit die tijd, maar helaas waren die bij het schrijven van dit artikel niet toegankelijk. Wél leren wij iets over de materiële kant van de schenking uit de boekhouding van de kerkvoogdij²⁸. Daarin vinden wij in 1896 onder de uitgaven:

voor de firma F. Leichel en Zn. (te Lochem)	
voor het orgel	f 1.950,-
voor de firma T. Harking voor oxaalen tekening	392,-
voor firma Siegers voor verven, voor de organisten andere kleine uitgaven	183,-

Te zamen dus f 2.525,-. Deze uitgaven werden bestreden door twee schenkingen:

“tot plaatsing van een orgel in de kerk van Margje Martens te Zuidvelde	f 2.025,-
van 't Bestuur van Spaarbank te Norg voor orgelzolder	500,-”

Op 6 oktober 1896 meldde de Norger correspondent van de *Provinciale Drentsche en Asser Courant* over de voorafgaande zondagsdienst: "... Heden was het feest voor onze Herv. gemeente. Het orgel, geschonken door Marchien Martens te Zuidvelde, werd door onze predikant ingewijd...". Marchien Martens heeft nog vele jaren vreugde kunnen beleven aan haar schenking. Zij stierf bijna twintig jaar later, op 24 april 1916.

Noten

1. Bij voorbeeld in de boerderijen De Beuk 17 te Dalen en Hovinghoek 2 te Zweelo (gesloopt; ontleend aan documentatie Provinciale Monumentenzorg te Assen) en Middenstreek 5 te Grollo.
2. Zie Documentatieblad 3.1.05, "Metselwerk - Hoekoplossingen" van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, maart 1961.
3. Hoewel dit tegelmotief wijd verspreid is in de noordelijke provincies, komt het, merkwaardig genoeg, niet voor in de voornaamste literatuur over Nederlandse tegels. Wél bij voorbeeld in Gertrud und Wilhelm Elling, *Fliesen und Fliesenbilder* (Beiträge Heimatvereins Vreden — Heft 9, 2de druk, 1980) met enige gedateerde voorbeelden, namelijk op blz. 58 vermelding van een schouw uit 1744 en op blz. 59 een schouw uit 1779; hierop werd ik geattendeerd door de heer P. B. Bolwerk van het Tegelmuseum te Otterlo.
4. Zie H. Janse, *Bouwers en Bouwen in het Verleden* (1965), hoofdstuk IV, speciaal figuur 6 daarin. Voor telmerken voorkomend in andere boerderijen te Zuidvelde zie mijn artikelen in *Nieuwe Drentse Volksalmanak* 1980 en 1983.
5. RAD, archief Westerveelde nr. 160, herziening van het schultmolt 1606/1700; Oude Statenarchieven (OSA) nr. 621, 1612, registers der belasting op de bezaaide landen; OSA nr. 841, register van de impost op het gemaal (1630); OSA nr. 841, register van de grondschattingen (1630); OSA nr. 845, register van de omslagen (1643); OSA nr. 845, register van de grondschattingen (1646).
6. OSA nr. 845, register van de grondschattingen (1654); Westerveelde nr 415 betreffende een geschil inzake betaling voor de kerkeklok te Norg (1657).
7. Blijkens momberrekeningen betreffende kinderen van Marten Geerts en Jantje Hendriks als deze beide overleden zijn, van 1778 tot 1794; RAD, Schulteprotocol Norg nr. 228², fol. 89v en volgende, 105v e.v., 240r e.v., 271r e.v., 301r e.v., 344v e.v.
8. OSA nr. 1632, Norg.
9. OSA nr. 1513, Norg.

10. Gegevens betreffende de genealogie van het geslacht Pelinck, mij welwillend verschaft door E. Pelinck te Peest.

11. De heer Pelinck maakte mij er op attent dat gemeenschappelijk bezit van de erven 92 en 93 ook waarschijnlijk geacht moet worden op grond van een notariële acte van 27 december 1833 van notaris H. H. van Lier te Norg, waarin sprake is van een gemeenschappelijke waterput van de twee erven.

12. Westerveelde nr. 291, Stukken betreffende het proces — omtrent het gebruik van het Florisland (1572).

13. Westerveelde nr. 160, herziening van het schultmolt 1606/1700.

14. Westerveelde nr. 192. Volmacht van Ameltyl Homans, ca. 1700.

15. Westerveelde nr. 284. Akte van scheiding van het Florisland, 1735.

16. Collaterale Successie 1762/1763, blz. 5320.

17. Akte nr. 124 van 3 augustus 1815.

18. Akte nr. 155 van 6 oktober 1828.

19. Zie voetnoot 7.

20. Zie noten 13 en 14.

21. Respectievelijk Westerveelde nrs. 280I en 280II.

22. Zie noot 13.

23. Zie mijn artikel over de erven Brink 1 en Brink 2 in *NDV* 1983.

24. Notaris J. Tonckens te Westerveelde, akten nr. 22 en 23 van 1816.

25. Notaris Schroeder Hofstede te Norg, akte nr. 20 van 1857.

26. Scheiding der Marke van Zuidvelde, gem. Norg (Meijeren de Roo, Assen, 1878); publikatie van de akte verleden voor notaris G. J. H. Ebbinge Wubben te Roden.

27. Veiling op 8 en 22 september 1916 voor notaris R. L. Rambonnet te Assen; zie dagregister d.d. 7 oktober 1916, boek 1071 op het Kadaster te Assen.

28. RAD, Archieven van de Herv. Gem. te Norg nr. 106; Rekeningen van de administrerend Kerkvoogd.

